

מפרט המבחן בעברית כשפה שנייה לכיתות ו'

בבתי ספר לדוברי ערבית, תשפ"ה (2025)

המבחן בעברית כשפה שנייה מתבצע בכיתות ו' בבתי ספר דוברי ערבית, ומטרתו להעריך את שליטת התלמידים בעברית. הערכה זו מבוססת על [תוכנית המסגרת](#) להוראת עברית לדוברי ערבית (מהא"ם).

החל משנת הלימודים תשפ"ה, ייבחנו שליש מבתי הספר במבחן זה, בנוסף למבחנים אחרים, והתוצאות יועברו לבתי הספר. הודעה על ההשתתפות תתקבל מראמ"ה במרץ 2025.

המבחן בעברית כולל שלושה תחומים:

1. הבנת הנשמע – האזנה (קליטה)
2. הבנת הנקרא (קליטה) כולל כשיריות לשון תקשורתית
3. הבעה בכתב (הפקה)

להלן פירוט התחומים:

התחום	פירוט	הערות לגבי המבחן
הבנת הנשמע	<ul style="list-style-type: none"> יחידות השיח בהבנת הנשמע כוללות מגוון סוגי טקסטים מושמעים, כגון: <ul style="list-style-type: none"> • הודעות, הוראות והנחיות מושמעות • שיחה בין דוברים • דיבור המופנה לקהל • שידורים חיים והקלטות שמע 	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת הנשמע נבדקת באמצעות השמעת קטעי שיח קצרים, כמו משפטים וטקסטים קצרים, הנמצאים ברמת A2, ומתאימים לפעילויות של קליטה והבנה. • לכל יחידת שיח מצורפות הוראות לביצוע ושאלות.
הבנת הנקרא	<ul style="list-style-type: none"> הבנת הנקרא כוללת מגוון סוגי טקסטים כתובים, כגון: <ul style="list-style-type: none"> • הוראות והנחיות. • התכתבות בנושאים רשמיים או אישיים. • התמצאות בטקסט למטרה מוגדרת. • קריאה חווייתית של טקסט סיפורי (נרטיבי). • קריאה מעמיקה של טקסט מידע וטקסט טיעון למטרה מוגדרת 	<ul style="list-style-type: none"> • הבנת הנקרא נבדקת באמצעות קטעי שיח שונים הכוללים משפטים וטקסט רציף באורך של עד 280 מילים. • לטקסטים יכולים להתלוות היציגים גרפיים כגון תמונה, טבלה ומפה. • הטקסטים מנוקדים ניקוד מוקל' כפי שנהוג בספרי הלימוד.

¹ ניקוד מוקל הוא ניקוד של טקסט ללא דגש קל באותיות גד"ת או דגש חזק שאינו נשמע בהגייה (למשל, לאחר ה"א היידוע).

² לפרטים נוספים ולהעמקה, ראו בנספח.

התחום	פירוט	הערות לגבי המבחן
	<p>הבנת הנקרא נבדקת בשלושה ממדי ההבנה²:</p> <ul style="list-style-type: none"> • הבנת המשמעות הגלויה בטקסט • הבנת המשמעות המשתמעת מן הטקסט • פרשנות, עיבוד ויישום <p>בפרק הבנת הנקרא ייבדקו גם כשירויות לשון תקשורתיות² באמצעות שאלות על אוצר המילים וכן שאלות שמטרתן לסייע בפענוח משמעות הטקסט, הבנת הקשרים הלוגיים בין חלקיו, והעמקה ברעיונות המרכזיים.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • שאלות המבחן מגוונות וכוללות שאלות ברירה, שאלות התאמה, שאלות פתוחות, שאלות נכון/לא נכון וקטעי קלוד.
הבעה בכתב	<p>יחידות השיח בהפקת כתיבה כוללות סוגי כתיבה שונים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • כתיבה תיאורית-חוויתית • כתיבה עיונית <p>בהערכת המשימה בהבעה בכתב ייבדקו היבטים שונים של תוכן, מבנה, לכידות וכשירויות לשון תקשורתיות.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • רמת השליטה נבדקת באמצעות משימת כתיבה של פסקה קצרה ולכידה באורך של כ- 30 מילים (כחמישה משפטים). • הכתיבה מתבצעת בהתאם להנחיות, כגון הכוונה מילולית, איור, כותרת או תמונה. • משימת הכתיבה תהיה בזיקה לטקסטים שהופיעו במבחן.

² - לפרטים נוספים ולהעמקה, ראו בנספח.

נספח

הבנת הנקרא (קליטה)

לטקסט נלוות שאלות המייצגות שלושה ממדי הבנה:

א. הבנת המשמעות הגלויה בטקסט

התלמידים נדרשים להבין את מה שכתוב בטקסט במפורש ולזהות פרטי תוכן הנוגעים למידע שהם מחפשים. המידע עשוי להופיע במשפט, בפסקה או בכל הטקסט.

להלן הנושאים בממד ההבנה הזה:

- איתור פרטי מידע מפורשים בטקסט (כגון שמות, פעולות, זמן, מקום);
- זיהוי רעיונות, הגדרות, הסברים והכללות הכתובים בטקסט במפורש.

ב. הבנת המשמעות המשתמעת מן הטקסט

התלמידים נדרשים להשלים פערי משמעות בטקסט. בזמן הקריאה הם מסיקים מסקנות בנוגע לרעיונות שבטקסט אף שאינם כתובים בו במפורש. המסקנות עשויות לעסוק במשתמע מהקשר מצומצם בטקסט או במשתמע מהקשר רחב בטקסט.

להלן הנושאים בממד ההבנה הזה:

- הבנת מילים וביטויים בהקשר;
- הבנת קשרים באמצעות מאזכרים;
- הבנת קשרים לוגיים שאינם מפורשים בטקסט (בין משפטים ובין פסקות), למשל: הכללה-פירוט, בעיה-פתרון, סיבה-תוצאה, טענה-נימוקים ועוד;
- הבנת רעיונות שאינם כתובים בטקסט במפורש;
- יצירת הכללות (כגון: תכונות של דמויות, רעיון מכליל).

ג. פרשנות, עיבוד ויישום

התלמידים נדרשים לעבד את המידע שבטקסט ולבנות משמעות רחבה בעקבות הקריאה. הם מסתמכים על תפיסת עולמם, על הידע ועל הניסיון שלהם כדי ליצור פרשנות המעוגנת בטקסט. הפרשנות המתגבשת עשויה להיות שונה אצל כל תלמיד ותלמיד.

להלן הנושאים בממד ההבנה הזה:

- השערת השערות לפי הכתוב בטקסט;
- הבנת רעיונות ומסרים עיקריים;
- אפיון דמויות בטקסט והיחסים ביניהן;
- הבעת עמדה אישית מנומקת בזיקה לטקסט (כגון דעה אישית על הנושא, על הדמות ועל מעשיה).

א. אוצר מילים: הרחבת משמעות והקשר

אוצר מילים מגוון מספק לתלמידים את הכלים להבין ולהרחיב את משמעות הטקסט. היכרות עם מילים שונות, כולל שמות עצם, פעלים, תארים, מילים מוחשיות ומופשטות, תורמת להבנה רחבה יותר של הרעיונות המובעים בטקסט. הרחבה זו מאפשרת גם הבנת מילים לא מוכרות מתוך ההקשר ותורמת ליכולת ההבנה.

ב. מבנה המילה והטיות דקדוקיות

הבנת מבנה המילה וההטיות הדקדוקיות מאפשרת לתלמידים לזהות משמעויות של מילים בהקשר, להבחין בהקשרים סמנטיים ולעקוב אחר רעיונות מרכזיים בטקסט.

- **מילות שורש:** זיהוי מילים מאותו שורש מקל על הבנת קשרים סמנטיים בין מילים ותורם להבנת משמעויות הקשורות לפעולה או לרעיון המרכזי. לדוגמה: הבנת שורשים כמו "כתב" מסייעת בקישור בין מילים כמו "כותב", "כתיבה" ו"נכתב".
- **הטיות מין ומספר:** התאמות דקדוקיות בזכר ובנקבה וביחיד ורבים מסייעות להבחין בין שמות עצם ושמות תואר וליצור דיוק בהבנת יחסים בין מושגים או דמויות בטקסט.
- **בנייני הפועל וצורות הפועל לפי זמן ומבצע:** הבנת צורות הפועל לזמן ולמבצע עוזרת להבין את הפעולה ולזהות את מועד ביצועה (עבר, הווה, עתיד) ואת מבצע הפעולה.

ג. מבנה משפטים וקשרים לוגיים

הכרת מבני משפטים ותפקודם מאפשרת לתלמידים לזהות רעיונות עיקריים, להבין את כוונת הכותב ולעקוב אחר הרצף הלוגי בטקסט. מיומנויות אלו חשובות להבנה מעמיקה של יחסי הסיבה-תוצאה, ניגוד או המשכיות בין חלקי הטקסט.

- **מבנה המשפט:** הכרה של מבני משפטים מאפשרת לתלמידים לזהות רעיונות מרכזיים.
- **מילות קישור:** מילים כמו "אך", "ולכן" ו"מאחר ש" מחברות בין רעיונות, מבהירות את הקשרים הלוגיים בין חלקי הטקסט ומסייעות לעקוב אחר מבנה החשיבה של הכותב.
- **מילות יחס:** מילות יחס כמו "ש", "ב-", "אל-", יוצרות חיבור בין שמות עצם ומשפרות את הבנת ההקשרים בין רכיבים בטקסט.
- **כינויי קניין:** מילים כמו "שלי", "שלך", "שלם" יוצרות קשרי שייכות בין פריטים בטקסט לבין הדמויות או המושגים שהם שייכים להם ומאפשרות להבין את הבעלות או ההשתייכות של אובייקטים לדמויות.
- **מאזכרים (כינויי גוף חוזרים):** כגון "הוא", "היא", "זה", "אלה". המאזכרים מקלים על הבנת רצף הטקסט, יוצרים בהירות לגבי מי או מה מדובר ומסייעים בהבנת רציפות הנושא וההקשר בטקסטים.

ד. התאמה חברתית לשונית

הבנת ההקשר של הדמויות, התרבויות והרעיונות המובעים בטקסט מסייעת בפירוש משמעותם של ביטויים, ציטוטים או רמזים תרבותיים בטקסט.

- **דיבור ישיר ועקיף:** הבחנה בין דיבור ישיר לציטוטים לבין דיבור עקיף מסייעת לתלמידים להבין את הפרספקטיבה של הדמויות ושל הכותב.
- **סימני פיסוק:** השימוש בסימני פיסוק כמו נקודה, סימן שאלה, מירכאות, ונקודתיים עוזרת לתלמידים לארגן את הקריאה, להבין היכן מסתיימים רעיונות ולהבחין בציטוטים או ברעיונות חשובים.

כתיבה והבעה בכתב (הפקה כתובה)

בהערכת המשימה בהבעה בכתב ייבדקו היבטים שונים של תוכן ומבנה ושל כשירויות לשון תקשורתיות כפי שמפורט להלן:

תוכן ומבנה

- רלוונטיות לנושא הכתיבה ולמטרתה
- התאמה לסוגה
- עושר רעיוני וגיוון תוכני
- בהירות
- לכידות (רצף לוגי וסמנטי בין מילים, בין משפטים ובין רעיונות הנוגעים לנושא מרכזי אחד וקישוריות חלקי הטקסט זה לזה וגיוון מסוים באמצעי הקישור).

כשירויות לשון - תקשורתיות

- אוצר מילים ומשלב לשון (אוצר מילים עשיר ההולם שפה כתובה; לשון המתאימה לסוגה ולתוכן המשימה).
- מורפולוגיה ותחביר (מבנה משפט תקני; התאם דקדוקי במין, במספר וביידוע; שימוש תקני במילות יחס).
- כתיב תקני (ללא הבחנה בין כתיב מלא לבין כתיב חסר; הפרדה בין מילים; כתיב תקני של צורני הנטייה).
- פיסוק (נקודה וסימן שאלה בסוף משפט).